HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דל. לצורך מגרש ד׳ מן התחומין שהרי אלף לכל לד להלן (ג) העיר ועל פני העיר אלף הוא דהוי כמדת העיר הרי אלף על אלף מגרש לכל לד וכן לקרנות הא תמניא: **כמה מרובע יהי׳ כו׳.** לפי שהשבת בעיר מרובעת הולרכת על כרחך לתת מגרשיה בריבוע סביב לפיכך עלו לשמונה אלפים חשוב העיר עגולה ומגרשי׳ עגולין והרי הן ג׳ אלפים על ג׳ אלפים עגולין ואילו היו מרובעין הוו ט׳ ח׳ למגרש והתשיעי לעיר עכשיו שהכל עגול נתמעט רביע העיר ורביע המגרש: **ופשו להו שיתא מגרש ושיתא מל״ד.** הניתנין לוויס לבד העיר ריבועא הוי שאע״פ שישוב העיר עגולה ומגרשיה עגולין מ״מ לענין חלק הלויס ולענין תחומי שבת אינו מוסיפין להם ריבוע ונותנין לה תחומין אלף רוחב למדת העיר לכל לד והאורך אלפים וקרנותיהן למלאות פגמיהן אלפים על אלפים הרי סך הכל ה׳ אלפים על ה׳ אלפים מרובעין אלפים תחוס לכאן ולכאן והעיר אלף בינתים דהוו להו תחומין תמניא וקרנות שיתסר נמצא מגרש רביע התחומין והקרנות: **רביעא אמר.** לעולם כדמעיקרא במתא מרבעתא ובתרי אלפי אתרי אלפי דהוו להו תחומין שיתסר וקרנות שיתסר ומגרש מנייהו תריסר ומאי רביע דקתני בתחומין דקאמר [נו:] נמצא מגרש דתחומין רביע דתחומין וקרנות דמגרש דתחומין תמניא כדאמרינן מעיקרא והוא ריבועא דתלתין ותרין: **רב אשי.** נמי כרבינא מוקי לה במתא מרבעתא דתרי אלפי אתרי אלפי ומאי נמצא מגרש רביע דקתני ה״ק מגרש דקרנות הוי רביע דקרנות דשיתסר דקרנות הוי רביע המגרש: **והא סביב רביע.** בקרא גבי מגרש ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא: ל״א **רב אשי.** ס״ל דאין נותנין אלא לקרנות העיר אלף על אלף הלכך לעולם בין העיר גדולה בין העיר קטנה מגרש שלה רביע [לעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ד׳: **והא איכא מורשא דקרנות.** למאי דאמרן לעיל [שם.] כמה מרובע יותר כו׳ דמדלינן מגרש בעיגולא וקשיא ליה לרב חביבא[ו] כיון דתניא מרבע את העיר הרי היא מרובעת וכי יהבא מגרש בעיגול אלף סביב לה נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש ואין כנגד הקרנות אלף מגרש: **אמתא עגולתא.** דלית לה מורשא דקרנתא: **אימור דאמרינן חזייה למאן דמרבעא.** לענין להוסיף לה תחומין בין להילוך שבת בין לענין נתינת לויס אבל רבועי ודאי לא מרבענא כלום הוספנו בתוספת ריבועא שימעטו את גוי המגרש: **הני ח׳ מאות.** בתמיה. דקתני לעיל [שם] נמצאו תחומין משתכרין במה שהגמנו טבלא באלכסון ח׳ מאות אמה והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע לדבר עגול אין לו אלכסון והמרובע יש לו אלכסון וכמה מרובע יותר על העגול רביע ורביעא אייתו עלה מלבר שהוא חלק שלישי מלבו: **והני שיתא מאה ושיתין ושבע נמי תילתא דאמתא הוו.** דאלפים: **ה״מ.** הוא דרביע יותר עליו ותו לא ה״מ בעיגולא דנפיק מנו ריבוע כי אמרינן רביע ה״מ בעלמא כל היכא דאיירי בעגול הנעשה מתוך המרובע זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו בין בהיקיפו בין במלוא לא נשכר אלא רביע עירי עגולה אלפים הקיפה ו׳ אלפים כדילפינן בפ״ק (יד.) מוקו שלשים באמה יסוד אותו וגו׳ [מ״א ז] ועיר מרובעת היקיפה מ׳ אלפים וכן למדת חללה אם בא לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע דהכי קיים להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע: **אבל באלכסונא.** כלומר אבל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו איכא טפי מרביע לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתנו לקרנותיה ולא נשתכרו בו אמצעי העיר כלום שמתחילה אלפים ועכשיו אלפים והשכר הזה רובו לחזרן של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן לפי[ז] האלכסון יותר על הרבוע: **מתני׳ נותנין קרפף לעיר.** כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע״ אמה ושייריס כחצר המשכן ומתחיל למדוד: קמ״א ושלש אמה היינו ב׳ קרפיפות: **להיות אחת.** והיולא ללכת דרך חברתה חולה לה מודד מחומת חברתה ואילך: **וכן ג׳ קפיס המשולשין.** מפרש בגמרא [ע״ב]: **גמ׳ תן חולה.** קרפף:

מאי רביע רביע דתחומא. קסבר דאין מגרש לקרנות ורב אשי סבר דאדרבה אין מגרש אלא לקרנות ולא לתחומין [ח] (ומה שפרש״י דרב אשי איירי במתא דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר בקרנות הוי מגרש רביע) : **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** ואין החשבון מכוון שאם תחתון טבלא של עשר על עשר שתי וערב יהיו בה ד׳ טבלאות של ה׳ על ה׳ ועשה ריבוע בפיס שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמצא בריבוע הפנימי נ׳ אמות על אמה שהרי הוא חציו

י׳ על י׳

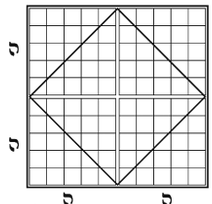

של חיצון שהוא ק׳ ואם אין באלכסון של ה׳ אלא (ג) כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות בריבוע הפנימי אלא מ״ט אמות על אמה כדין ז׳ על ז׳ והאלכסון נמי של ריבוע הפנימי לא היה לו להיות עשר אלא ט׳ אמות וד׳ חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא: **רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו.** נראה לר״י דדוקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכמו שלר״מ עיר דוקא דהא קרא קדיש ה״ה לרבנן דב׳ עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושייריס לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע׳ אמות ושייריס לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שירלו כדאמר בעושין פסין (לעיל דף כא.) אתיתו מברגים לבי כנישתא דדניאל דהוו תלתא פרסי כו׳ אמאי סמכיתו אבורגנין כי נפק (ד) אחוי ליה מתוותא דמבלען בתוך ע׳ אמה ושייריס והשתא אתי שפיר הא דבשמעתא דא״ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיפסון דמשחו להו תחומא מהאי גיסא דאדרשיר הא מפסקא דיגלא דהוו טפי מקמ״א אמות ושלש השתא מזכיר שלש וקמ״א אמה דהוי ב׳ קרפיפות משום דאיירי בב׳ עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמסתא דשורא דמבלען תוך תחום בשבעים אמה ושייריס דלאחר לעיר שיהיה תוך ע׳ אמה ושייריס ונראה דאפי׳ בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת לשתיהן דאי לא תימא הכי עיר שאין לה חומה במה יתחברו כאחת אם לא ע״י שמובלעים יחד תוך ע׳ אמה ושייריס דאין סברא להלרך שיגעו זה לזה ולפ״ז לרבי חייא בר רב דאמר קרפף אחד (ה) לשתיהן לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב׳ עיירות דהוא הדין בית ובית אלא אגב דנקט ר׳ מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב׳ עיירות והא דתניא בריש

מאי רביע דתחומא. קסבר דאין מגרש לקרנות ורב אשי סבר דאדרבה אין מגרש אלא לקרנות ולא לתחומין [ח] (ומה שפרש״י דרב אשי איירי במתא דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר בקרנות הוי מגרש רביע) : **כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא.** ואין החשבון מכוון שאם תחתון טבלא של עשר על עשר שתי וערב יהיו בה ד׳ טבלאות של ה׳ על ה׳ ועשה ריבוע בפיס שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמצא בריבוע הפנימי נ׳ אמות על אמה שהרי הוא חציו

י׳ על י׳

של חיצון שהוא ק׳ ואם אין באלכסון של ה׳ אלא (ג) כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות בריבוע הפנימי אלא מ״ט אמות על אמה כדין ז׳ על ז׳ והאלכסון נמי של ריבוע הפנימי לא היה לו להיות עשר אלא ט׳ אמות וד׳ חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא: **רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו.** נראה לר״י דדוקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכמו שלר״מ עיר דוקא דהא קרא קדיש ה״ה לרבנן דב׳ עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושייריס לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע׳ אמות ושייריס לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שירלו כדאמר בעושין פסין (לעיל דף כא.) אתיתו מברגים לבי כנישתא דדניאל דהוו תלתא פרסי כו׳ אמאי סמכיתו אבורגנין כי נפק (ד) אחוי ליה מתוותא דמבלען בתוך ע׳ אמה ושייריס והשתא אתי שפיר הא דבשמעתא דא״ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיפסון דמשחו להו תחומא מהאי גיסא דאדרשיר הא מפסקא דיגלא דהוו טפי מקמ״א אמות ושלש השתא מזכיר שלש וקמ״א אמה דהוי ב׳ קרפיפות משום דאיירי בב׳ עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמסתא דשורא דמבלען תוך תחום בשבעים אמה ושייריס לעיר שיהיה תוך ע׳ אמה ושייריס ונראה דאפי׳ בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת לשתיהן דאי לא תימא הכי עיר שאין לה חומה במה יתחברו כאחת אם לא ע״י שמובלעים יחד תוך ע׳ אמה ושייריס דאין סברא להלרך שיגעו זה לזה ולפ״ז לרבי חייא בר רב דאמר קרפף אחד (ה) לשתיהן לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב׳ עיירות דהוא הדין בית ובית אלא אגב דנקט ר׳ מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב׳ עיירות והא דתניא בריש

ג) אם יש בין שנים החיצונים [ק״מ] אמה [ואחת] ושליש וכו׳. [נימא] תיהוי תיובתיה סיפא לחייא בר רב. ד) דבכי רביעו אלו כמו שהם הם משולל הבנה ואולי ט״ס יש בכאן ומ״ה בסוף המסכת יבא ביאור על זה. ה) לכאורה נראה דט״ס הוא וצ״ל מדקתני סיפא אם יש לזו ע׳ אמה ושייריס וכו׳.

מסורת הש״ס

ה) [נעיל יד: וש״נ], ו) [נקמן עו: סוכה מ. ב״ב קפ:], ז) לעיל נה:, ח) [נר״ תוספות בכורות לט. ד״ה שיהו משולשין], ט) [נעיל נה:], י) בס״ל: אמי, יא) בס״ל: לפיכך, יב) רש״ל מ״ז,

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה
2. וּמִגְרַשֵּׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: במדבר לה ד

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ולזו שבעים אמה ושייריס עושה קרפף את שתיהן להיות אחת ש״מ: (ב) רש״י ד״ה לל לצורך וכו׳ להלן מן העיר: (ג) תוס׳ ד״ה כל אמתא וכו׳ ואם אין באלכסון של ה׳ אלא שבע אמות כמו שעולה: (ד) ד״ה רב הונא וכו׳ אבורגנין כו׳ נפק ואחוי ליה הני מתוותא דמיבלען וכו׳ מהאי גיסא דאדרשיר כו׳ הא וכו׳ השתא מזכיר רב ספרא קמ״א אמה ושליש דהוי ב׳ וכו׳ אטמסתא דשורא דמיבלען בתוך ע׳ אמה ושייריס כל״ל ותיבת תחום נמחק: (ה) בא״ד דאמר קרפף אחד לשניהם הא דקאמרי רבנן שתי עיירות לאו דוקא דהוא הדין בית:

מוסף רש״י

כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא. כשאתה מודד אלכסון שלהם אתה מוצא לכל אמה שבריבוע מוספת שני חומשים, כך שיעורו תכמיס (סוכה ח.). **נותנין קרפף לעיר.** דכל שבעים אמה ושייריס סמוך לעיר הוי עיר (לעיל כא.). **עושה קרפף את שתיהן להיות אחד.** אם יש לזו שבעים אמה ושייריס ולזו שבעים אמה ושייריס עושה קרפף לשתיהן להיות אחת, שתי עיירות המובדלות זו מזו קמ״א אמה ושלש ויש באמצע בית, נמצא אותו בית בתוך שבעים אמה וד׳ טפחים לשתיהן, נעשה אותו בית כעיבור להן, כאשר עוברה שכריסה בולטת, ומצטרפת להיות שתיהן כאחת לגן באחת מהן שיהיו שתיהן לו כד׳ אמות ומונה אלפים ממולה להן (סוכה ג:).

רבינו חננאל

הסר מקום הרביע אלפים אמה, נשארו ששת אלפים, נמצאו ששת אלפים (כ״ד) [מכ״ד] אלף של תחומין ושל קרנות [ריבעא הוי]. **רבינא אמר מאי רביע דתחומין.** רבינא דברי אביי [קמפרש]. והכי קאמר לא תימא דאביי דאמר משכחת לה במתא דהויא אלפא אאלפא בהדי אלפא דמתא קאמר[ו] אלא בר ממתא. ומאי רביע, רביע דתחומין הוא דקאמר. **בא רבא** לפרק דרך אחרת וא׳ האי דקתני נמצא מגרש רביע, רביע דקרנות.

עין משפט נר מצוה

כד א מיי׳ פכ״ח מהל׳ שבת הלכה ח סמג לאוין סו טוש״ע א״ח סי׳ שלח סעיף ה:
כה ב מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם ס״ו:

רבינו חננאל (המשך)

כי לעולם הקרנות הן י״ו אלף ומגרש הקרנות אלף מכל קרן, שהן ד׳ אלפים נמצא לעולם מגרש הקרנות רביעם. והאי דכתיב אלף אמה סביב דקרנות, כדכתיב **וזרקו את הדם על המזבח סביב. והוא סביב הקרנות.** ואחרי שהשלימו פירוש דברי ר׳ אליעזר בן ר׳ יוסי הגלילי. **חזרו להקשות על הא דתניא נמצאת העיר משתכרת ת׳ אמה לכאן ות׳ אמה לכאן. והא איכא (מורשא) מורשא דקרנתא,** דעדיפי טפי מהאי שיעורא כדאמרינן בכל אתרא בעינן טפי משום מורשא דקרנתא. ודחינן הכא במאי עסקינן במתא עגילתא. ואקשינן **והא** (דבעינן ד׳) [ריבעוהן]. ופרקינן אימור דאמרינן כו׳. אלא הוספנו על זו העיר זה השיעור. ואקשינן מכדי עגילה הוא כדקאמרת. ואוסיפנן עלה כדי ריבועא מאבראי שיהא הוא ורבועו ארבעה כמה (מארבע) [מרובע] יתר על העיגול רביע, כשתחשוב רביע של אלפים להיות הן ורבוען ארבעה, כגון אלף וחמש מאות, תוסיף עליהן ת״ק נמצאו הן ורבועם ארבעה חלקים כל חלק ת״ק, נשארו מן האלפים חמש מאות וריבועם, [ד׳]חמש מאות מאבראי קס״ז פחות שליש, הכל קס״ז ות״ק תרס״ז. ועל זה הדרך רביע חמש מאות הנשארים מן האלפים קס״ז פחות [שליש] נמצאו הכל אלפים ושש מאות וששים ושבע אמה פחות שליש אמה. **ופרקינן בריבוע הכי נמי** אבל בהילוכא בעינן טפי, דאמר מר כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. וכיון דהכי מסקנא דשמעתא פרישנא מרישא על הדין אורחא דפרקינן ומוקמינן לה. **מתני׳ נותנין קרפיף (לענין) [לעיר] וכו׳.** איתמר שתי עיירות קרובות זו לזו מערבה כנגד מזרחה של חברתה, רב הונא אמר נותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו. פי׳ נותן לכל אחד [שבעים אמה] ושייריס, שהן בית סאתים, ואם אין בין שתי עיירות הללו יתר מזה השיעור נחשבות שתיהן עיר אחת וכל אחת נותנין לו תחומה לזו במזרח חברתה ולזו במערב חברתה מחוץ לעיר הקרובה לה במאה וארבעים אמה ואחת ושליש, אלפים אמה. **והייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפיף אחד לשתיהן.** ואקשינן לרב הונא מתניתין, דתנן וחכמים או׳ אין נותנין קרפיף אלא לשתי עיירות. ופריק הכי קתני אין נותנין תורת קרפיף אלא לשתי עיירות, ולעולם שתי קרפיפות לשתיהן, הכי נמי מסתברא מדקתני